

Researcher: Social Science Studies

RSSS

ISSN:2148-2691

(2018) Cilt 6 / Sayı 3, s. 73-99

Ortaokul Öğrencilerinin Kitap Seçimine Yön Veren Etmenler

Emine ÖZDEMİR ÇIRAKMAN ¹, Bülent ARI ²

Özet

Bir toplumun gelişmişlik düzeyi, o toplumu oluşturan bireylerin okuma alışkanlığına bağlıdır. Kültürel değerlerin benimsenmesinde önemli rol üstlenen okuma alışkanlığını öğrencilere kazandırmak, Türkçe Dersi Öğretim Programının önemli amaçlarından biridir. İyi bir ana dili eğitimi sayesinde okuma alışkanlığı kazanmış, kelime hazinesi gelişmiş, tam ve doğru anlama ve anlatma becerileri edinmiş bireyler, milli ve evrensel kültürün devamlılığını sağlar. Bunun yanında okumanın amacına ulaşabilmesi, bireye ve nihayetinde topluma katkı sağlaması, okumanın gerçek anlamda nitelikli eserlerle yapılmasına bağlıdır. Bu araştırmada bireylerin okuma alışkanlığı kazanmasında en önemli süreç olan ortaokul dönemindeki öğrencilerin kitap seçimine yön veren etmenler ve seçilen kitapların nitelikleri genel olarak değerlendirilmiştir. Araştırmada betimleme yöntemi kullanılmış olup İzmir Buca ilçesindeki 18 farklı ortaokulda okuyan toplam 6092 öğrenci üzerinde anket uygulanmıştır. Sonuç olarak 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin anne-baba ve öğretmen etkisinde kalarak daha çok yerli ve yabancı klasik kitapları seçtikleri ancak 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin arkadaş ortamı ile sosyal çevreden etkilendikleri, kültürel değerlerimizle uyum sağlayan eserleri seçtiği ve internet ortamlarındaki okuma alışkanlığına yöneldikleri tespit edilmiştir. Erkek öğrencilerin daha çok yabancı klasikleri okuduğu, kız öğrencilerin ise yerli popüler kitapları tercih ettiği gözlemlenmiştir. Bu araştırmanın sonucunda kitap seçiminde ortaokul öğrencilerine doğru yönlendirme yapılmazsa öğrencilerimizin kültürel değerlerimizden yoksun, kişilik özelliklerini zedeleyici eserlerin etkisinde kalabilecekleri ortaya çıkarılmıştır.

Anahtar kelimeler: Kitap, okuma, okuma alışkanlığı, kültürel değerler.

Factors That Guide The Selection of Books For Middle School Students

Abstract

The level of development of a society depends on the reading habits of the individuals making up that society. Gaining the reading habit of students who play an important role in the adoption of cultural values is an important aim of the Turkish lesson curriculum. Thanks to good mother tongue education, individuals with reading habits, advanced vocabulary, full and accurate understanding and ability to explain provide the national and universal cultural continuity. In addition to this, the ability to reach the goal of reading, ultimately to contribute to the collective,

¹ Doktora Öğrencisi, Mustafa Kemal Üniversitesi, emineozdemir528@hotmail.com

² Doç., Dr., Mustafa Kemal Üniversitesi, bulentari01@gmail.com

depends on the fact that reading is done with works of genuine quality. In this research, the factors that direct the selection of books and the qualities of selected books are evaluated in general for middle school students, which is the most important process for individuals to acquire reading habits. A descriptive method was used in the research and a questionnaire was applied to a total of 6092 students in 18 different secondary schools in Buca district of İzmir. As a result, 5th and 6th grade students are mostly influenced by their parents and teachers, but they prefer mostly domestic and foreign classical books. However, 7th and 8th grade students choose their works which are not in harmony with our cultural values, . It has been observed that male students read more foreign classics and female students prefer domestic popular books. As a result of this research, it has been revealed that if students do not direct towards secondary school students in the selection of books, they will not be able to have cultural values and will be affected by the works that damage their personality characteristics.

Keywords: Book, reading, reading habit, cultural values.

GİRİŞ

Bir toplumu ulus yapan bağların en güçlüsü dildir. Kuşaktan kuşağa aktarılarak gelen dil, bireyleri ulusuna, yurduna, geçmişine sıkı sıkıya bağlar. Dil, geçmiş ile gelecek arasında güçlü bir bağ oluşturarak kültürün taşıyıcılığını da üstlenir. Öğrencilerin zihinsel becerilerini geliştirme, iletişim kurma, kendilerini ifade etme, bilgi edinmelerinde dilin yeri çok önemlidir. Bireylerin sahip oldukları dili ve kültürü edinebilmesi ve bunu etkili bir şekilde kullanabilmesi için öncelikle o dili ve kültürü tanıması, öğrenmesi gerekmektedir. Eğitim sistemimizin temel amacı dil zevki ve bilincine ulaşan, kültürel değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip bireyler yetiştirmektir. Bireylere zihinsel gelişimleri ile toplumsal gereksinimlerine dayalı olarak sahip olduğu dilin ve kültürün özelliklerini kavratmak, Türkçe derslerinin temel görevleri arasında yer almaktadır. Çünkü öğrencilerin dil ve zihinsel becerilerinin gelişimi; onların olayları sorgulama, çok yönlü düşünme, değerlendirme, karar verme, sosyalleşme ve mesleki gelişim süreçlerini kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle Türkçe Dersi Öğretim Programı; dil becerilerinin ve yeterliliklerinin geliştirilmesini, diğer tüm alanlarda öğrenme, kişisel ve sosyal gelişme ile mesleki becerileri edinmenin ön şartı olarak kabul etmektedir.

Bilgi, insanlığın ilk dönemlerinden bu yana, toplumların yeme, içme, barınma gibi temel gereksinimlerinden birisi olmuştur. Hızla değişen dünyaya uyum sürecinde bilgiye ulaşmanın, dil öğretiminin, değer aktarımının en güvenilir ve etkili yolu olan okuma, öğrenmenin de en etkili biçimidir. Bireysel, zihinsel ve yaratıcı bir süreç olan okuma, bireyin bilgi, düşünce ve yeniliklerden haberdar olması ve onlara bir anlam verebilmesi için bir zorunluluktur. Okuma sayesinde edinilen bilgi, kişilerin gelişmesini ve doğaya hâkim olmasını sağlamıştır. Okumanın, insanlara bilgi edinme dışında birçok kazanımı vardır. Türkçe Eğitim programında okuma kazanımı ile bireyde düşünme, anlama, sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, değerlendirme gibi zihinsel becerilerin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Bunun yanında Türkçe öğretiminin amaçları arasında "Öğrencilerin; Sözlü iletişim, okuma ve yazma becerilerini geliştirmek, Okuma ve yazma sevgisi ile alışkanlığını kazanmalarını sağlamak, Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarını; duyu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerini sağlamak, Millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak; millî duyu ve düşüncelerini güçlendirmek; Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımalarını sağlamaktır (MEB, Türkçe Dersi Öğretim Programı,2018:8)." ifadeleri yer almaktadır. Bireyde oluşacak dil bilinci ile ilgili olan bu amaçlar, kültür aktarımıyla da yakından ilgilidir. Çünkü toplumsal kültürün oluşması; fertlerin değer yargılarının bir üst kimlik olarak toplumsal hayata yön vermesi, ya da mevcut toplumsal değerlerin bireylere aktarılması ile gerçekleştirilebilir.

Kültürel değerlerin aktarımı, okullarda verilen eğitimin yanı sıra öğrencilerin edindikleri serbest okuma alışkanlığı sayesinde çocuk edebiyatı ürünleriyle de devam etmektedir. Okuma eylemi, kültür aktarımında her birey için bir ön koşul niteliği taşır. Okuma, okuyucunun metni anlamaya uğraştığı, anladıklarını ve ön bilgilerini birleştirerek yeni anlamlar ortaya koymaya çalıştığı, uygun bir ortamda gerçekleşen, okuyucuyla yazar arasındaki bir görüş alış-verişidir (Akyol, 2007: 15). Okuma sürecinde yazılar zihinsel kavramlara çevrildiği, anlamlandırıldığı ve beyinde yapılandırıldığı için okuma zihnin gelişimine en büyük katkıyı sağlayan öğrenme alanı olarak görülmektedir (Güneş, 2007:117). Okuma insanların yeni kelimeler öğrenmesini, yeni anlayışlar kazanmasını, yeni hayaller kurmasını, yaratıcılığını geliştirerek ufkunu genişletmesini ve derinleştirmesini sağlar (Akyol, 2008: 29). Kayalan (2000) okumayı, bir yazar tarafından görsel uyarıcı biçimde kodlanan anlamın, okuyucunun aklında bir anlam çıkarmasını sağlayan bir etkileşim olarak tanımlamaktadır. Bir gereksinim ve zevk kaynağı olan okumanın kişisel ve toplumsal düzeyde gelişimi ve iletişimi sağladığı için alışkanlık haline dönüşmesi vazgeçilmezdir.

Okuma alışkanlığı bireysel ve toplumsal gelişme ölçütleri arasında yer almaktadır. Okuma alışkanlığı, yaşanan hızlı toplumsal değişim sürecinde dilin kullanımını sağlama işlevinin yanı sıra bireylerin zihinsel ve toplumsal gelişimlerine çok yönlü katkıda bulunmaktadır. Özçelebi ve Cebecioğlu (1990)'na göre okuma alışkanlığı öğrenilen ancak kazanılması zor bir alışkanlıktır. Alışkanlıklar hayatımıza yavaş yavaş girer ve belli bir süre sonra kökleşir. Alışkanlıklar bırakılmazsa zamanla ihtiyaç haline gelir (Aksaçlıoğlu, 2005). Bilgi edinmenin temel yolu olan okuma, alışkanlık haline dönüştüğünde bir başka kavram olan "okuma alışkanlığı" ortaya çıkmaktadır. Kısaca tanımlayacak olursak, okuma alışkanlığı; bireyin bir gereksinim ve zevk kaynağı olarak algılaması sonucu okuma eylemini yaşam boyu, sürekli, düzenli ve eleştirel bir biçimde gerçekleştirmesidir (Yılmaz, 1993).

Bütün toplumlar için okuma alışkanlığı, toplumsal bir varoluş sürecinin en önemli etkenlerindedir. Çocukların eleştirel bir düşünce yapısına sahip olabilmesi, milli ve evrensel değerleri kazanabilmesi okuma alışkanlığı ile doğru orantılıdır. Okuma

alışkanlığı olmayan ve okuduğunu anlayamayan öğrencilerin derslerinde başarılı olması, söz varlığını geliştirmesi, yeni deneyimler kazanması beklenemez (Ünalın, 2006: 62). Bu alışkanlık için en kritik dönem bedensel ve ruhsal değişmelerin yoğun biçimde yaşandığı çocukluk dönemidir. Temeli çocukluk döneminde atılan alışkanlık, gençlik döneminde zevk ve gereksinim olarak algılanarak alışkanlık haline dönüşmektedir. Okuma alışkanlığı, bireyin düzenli bir şekilde bilgi edinebilmesini ve sunulanları kalıcı olarak öğrenmesini sağlar.

Ülkemizde serbest okuma etkinlikleri, çocuk ve gençleri okumaya teşvik çalışmaları; Avrupa'da yapılan çalışmalara ve eğitim bilimindeki gelişmelere paralel bir şekilde başlamıştır. 19. yüzyıldan itibaren toplumun her kesimine okumayı sevdirmeye gayreti içine girilmiştir; bu konuda özellikle süreli yayınlar araç olarak kullanılmıştır (Sünbül ve diğ., 2010). Bunun yanında 100 Temel eserin okunması teşvik edilmiş, çocukların yerli ve yabancı klasiklere yönelmesi üzerinde durulmuştur. Okunan kitaplar yoluyla çocukların kendilerini zihinsel olarak geliştirmesi, hayatlarına zenginlikler katması ve bakış açısını değiştirmesi beklenmiştir. Ayrıca okunan kitapların çocuklara sağlayacağı kişisel faydalarının yanı sıra onların topluma uyum sağlamasında, daha iyi ilişkiler kurarak sosyal yaşamın bir parçası olmasında ve yaşadığı ülkenin vatandaşı olarak sorumluluklarını yerine getirmesinde de görev üstleneceği düşünölmüştür. Böylece yazar ile okuyucu arasında etkili bir iletişime dayanan okuma yoluyla bireysel ve toplumsal gelişimin sağlanması amaçlanmıştır. Okumanın insan için kişisel ve toplumsal olarak birçok faydasının oluşabilmesi için kişide alışkanlık hâline gelmesi gerekir. Okuma alışkanlığı yaşam boyu öğrenmenin temelidir. Bireyin yaşam boyu öğrenen bir kişi olabilmesi için okuma eylemini ömür boyu düzenli olarak gerçekleştirmesi gerekmektedir (Odabaş, Odabaş ve Polat, 2008).

Aile, öğretmen ve çevre öğrenciye okuma alanı oluşturduğu zaman, okuma alışkanlığının da oluşmasına zemin hazırlanmış olur (Yılmaz, 1993; Özbay, 2005; Özbay, 2006; Hurst ve diğerleri, 2010). Okuma eyleminin temeli ailede atılmaktadır. Ailede okuma etkinliğiyle tanışan bir öğrenci, okulda da bu eylemi tekrarlamak ister. Bu eylemin alışkanlığa dönüşmesinde okulun ve öğretmenlerin son derece etkin rolü vardır. Çocuklarda okuma hevesi uyandırmak için dikkat çekici örnekler sunmak gerekir. Okumaya yönelik olan ilgi ve merakları ancak böyle etkin bir hale getirilebilir. Çocukların çevrede okuyan insanları görmesi kadar ne okunduğuna tanık olması ve onlara okunacak kitaplar konusunda doğru yönlendirmeler yapılması, okuma alışkanlığın olumlu sonuçlar doğurmasını sağlar.

Okuma alışkanlığının kazandırılmasında en önemli dönem, bilgi ile yoğun ve sistematik bir ilişkinin kurulduğu olan çocukluk dönemindeki eğitim sürecidir. İlkokul ve ortaokul dönemi, okuma alışkanlığı için en uygun koşulların bir araya geldiği dönemdir. Öğrencilere, okuduğunu tam ve doğru olarak anlama, okunanları yaşantı ile değerlendirme, dil ve düşünce yönünden eleştirel yargılama gibi bazı alışkanlıkların kazandırılması bu dönemin en önemli amaçlarından. Bu nedenle okuma

alışkanlığının kazandırılmasında bu sürecin özellikleri dikkate alınarak gerek okul içinde gerekse okul dışında iyi ve doğru değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu değerlendirmenin sağlıklı yapılabilmesi çocukların model aldığı öğretmen, aile ve çevrenin bilinçli önerilerde bulunması ile yakın ilişkilidir. Çünkü okuma alışkanlığının çocuklara kazandırılmasında aile, okul ve çevrenin etkisi çok büyüktür. Öğrencilere severek isteyerek okuyabileceği, içeriğinden kültürel değerleri özümseyebileceği nitelikli eserler ile ilgili doğru bir yönlendirme yapılması eğitim sistemimizin amacına ulaşması açısından bir zorunluluktur. Türkçe Öğretim Programında *“Değerlerimiz öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır. Kökleri geleneklerimiz ve dünümüz içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugünümüze ve yarınlarımıza uzanmaktadır. Temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz, hayatımızın rutin akışında ve karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan kudretin ve gücün kaynağıdır. Bir toplumun geleceğinin, değerlerini benimsemiş ve bu değerleri sahip olduğu yetkinliklerle ete kemiğe büründüren insanlarına bağlı olduğu tartışma götürmez bir gerçektir (MEB, Türkçe Dersi Öğretim Programı,2018:6).”* şeklinde yer alan bu ifadeler, öğrencilerin kültürel değerlerimizi özümsemesi gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. Çünkü eğitim sistemimizin temel amacı değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip bireyler yetiştirmektir. Bilgi, beceri ve davranışlar öğretim programlarıyla kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışların arasındaki bütünlüğü kuran bağlantı ve ufuk işlevi görmektedir. Değerlerimiz toplumumuzun millî ve manevi kaynaklarından damıtılarak dünden bugüne ulaşmış ve yarınlarımıza aktaracağımız öz mirasımızdır.

Bilgi edinme veya hoş vakit geçirme amacıyla olan çocuklar, yetişkinler gibi yazılı basılı eserlerden veya internet yolu ile sanal ortamda sunulan eserlerden kendilerine hitap edenleri veya başkaları tarafından tavsiye edilenleri seçmekte ve okumaktadır. Özellikle ortaokul dönemindeki öğrencilere, var olan bütün eserler arasından kendi bilgi ve becerilerine, kültürel değerlerine uygun olanları okuma konusunda doğru yönlendirme yapılması, öğrencilerin kişilik gelişimi açısından hayati önem taşır. Çocuklar, yaşanan çağa ayak uydurma sırasında kendilerine uygun olmayan, hayal gücünü zedeleyen ve değerlerinden uzaklaştıran eserlerin ayırımına yetişkinler gibi varamaz. Yetişkinlerin okuduğu kitapları da çocukların her zaman okuyup anlaması beklenemez. Bu nedenle çocukların kitap seçiminde tamamen başıboş bırakılması uygun değildir. Özellikle çocukların kültürel değerlerle işlenmiş doğru ve nitelikli kitaplara yönlendirilmesi bireysel ve toplumsal gelişim süreci açısından bir zorunluluktur. Çünkü bu dönemdeki öğrencilerin algıları açıktır ve öğrendiği değerleri yaşamına aktarmaya elverişli yapıdadır. Okuma eylemi, yaşama dair birçok şeyi yaşamadan öğrenme, olumsuz olay ya da olgularla karşılaşmadan onları anlama ve yorumlama fırsatı vermektedir. Toplumsal değerlerden haberdar olunması ve bu değerlerin özümşenerek yaşama geçirilmesi okuma uğraşısıyla daha kolay ve etkili olmaktadır. Onların okudukları eserlerden özümşediği ve hayata aktardığı değerler,

kültürel değerlerimizin gelecek kuşaklara aktarılması açısından bir köprü görevini üstlenir. Kültürel değerlerden yoksun, hayal gücünü zedeleyici ve çocukların kişilik gelişimini olumsuz etkileyecek eserler ise bireyler üzerinde telafisi imkânsız hasarlar oluşturmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin, eğitimcilerin yol göstericiliğinde nitelikli ve kültürel değerlere uygun eserlere yönelik doğru yönlendirmelerle okumaya teşvik edilmesi gerekmektedir.

Ortaokul öğrencileri tarafından en çok okunan eserlerin seçimine ve buna bağlı olarak kültürel değer aktarımına yön veren etmenlerin değerlendirildiği bu çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Ortaokul öğrencileri, kitap seçiminde en çok kimlerin önerisini dinlemektedir?
- Ortaokul öğrencilerinin kitap seçiminde sınıf ve cinsiyet faktörünün etkisi nasıldır?
- Ortaokul öğrencilerinin öğretmen, aile ve arkadaş önerisi ile okuduğu kitaplar genel olarak kültürel değerlerimize uygun mudur?

2.Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma ortaokul öğrencilerinin severek okuduğu popüler eserleri tespit etmeyi amaçlayan betimsel bir çalışmadır. Araştırma modelinin amaçları açısından betimsel olması ve gerekli verilerin tarafsız ve istatistiksel analize uygun olarak toplanması bakımından en uygun veri toplama aracı olan anket etkinliği kullanılmıştır. Bu çalışmada kullanılan veriler Mustafa Kemal Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümüne bağlı olarak yürütülen "**Popüler Çocuk Romanlarındaki Kültürel Değerlerin Türkçe Öğretim Sürecine Etkisi**" adlı Doktora tezi için hazırlanan ve uygulanan anket sonuçlarına dayanarak hazırlanmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Çalışma evrenini İzmir ili Buca ilçesi ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır. İzmir Buca İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nün resmi verilerine göre 2016-2017 Eğitim Öğretim yılında Buca ilçesinde 23.116 ortaokul öğrencisi bulunmaktadır. Tabakalı örneklem modeline göre öncelikle Buca ilçesi ortaokullarından TEOG başarısına göre sınıflandırılan alt, orta ve üst düzeyde olmak üzere toplam 18 okulda okuyan 6092 ortaokul öğrencisine uygulanmıştır. Bu okullar TEOG başarısına eşdeğer bir sosyoekonomik çevre özelliği taşımaktadır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, toplam 24 maddeden oluşan bir anket yardımıyla toplanmıştır. Örneklemi 2016-2017 yılında İzmir İli Buca ilçesinde 18 ortaokulda okuyan 6092 öğrenci oluşturmaktadır. Anket yardımı ile ortaokul öğrencilerinin okuduğu popüler eserler ile bu eserleri kimlerin önerisi ile okuduklarına dair görüşleri alınmıştır. Ortaokul öğrencileri üzerinde uygulanan bu anket üç bölümden ve 25 sorudan

oluşmaktadır. Birinci bölümde Akkaya ve Özdemir (2013) tarafından *Ortaöğretim Öğrencilerinin Okumaya Yönelik Tutumlarını İncelenmek* amacıyla geliştirilen ve cinsiyet, sınıf, ailenin gelir durumu, ailenin eğitim durumu, anne babanın mesleği gibi olgusal sorular içeren “Kişisel bilgiler bölümü” yer almaktadır. Anketin “Tutum, inanç ve kanaat soruları” ndan oluşan 11 soruluk ikinci bölümünde ise öğrencilerin en son okuyup etkilendikleri eserlerin adı, bu eseri kimin önerisi ile okudukları sorulmuş; bu eserlerle ilgili eleştiri yapma, sentez ve yorumlama gücünü ölçecek nitelikte sorular yöneltilmiştir. Anketin son bölümünde okunan kitapların Türkçe öğretim sürecine etkisi ile ilgili olmak üzere “Evet/ Kısmen/Hayır” ifadelerinin yer aldığı sıralı seçenekli kapalı uçlu 14 anket sorusu bulunmaktadır. Toplanan veriler SPSS Versiyon 21 istatistik paket programıyla analiz edilmiştir.

3. Bulgular ve Yorum

Öğrencilerin okuma alışkanlıkları ve okumaya yönelik tutumları konusunda pek çok araştırma yapılmıştır. Aksaçlıoğlu ve Yılmaz (2007) Televizyon İzlemeleri ve Bilgisayar Kullanmalarının Okuma Alışkanlıkları Üzerine Etkisi adlı çalışmalarında öğrencilerin boş zamanlarında kitap okumayı, bilgisayar kullanma ve televizyon izleme etkinliğinden daha sonra tercih ettiği, bilgisayar kullanma süresi ve televizyon izleme süresi ile kitap okuma sıklığı arasında ters orantılı bir ilişkinin olduğunu ortaya koymuştur. Kurulgan ve Çekerol (2008) Öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarını betimsel ve bağıntısal anket etkinliğini kullanarak araştırmıştır. Güçlü okuma alışkanlığına sahip öğrencilerin akademik başarılarının da yüksek olduğu; kitap okuma sıklığı ile gelir düzeyi, anne – babanın eğitim düzeylerinin arasında ilişki olmadığı; güçlü okuma alışkanlığına bağlı öğrencilerinin kütüphane kullanma sıklığının da yüksek olduğu tespit edilmiştir. Balcı (2009) ilköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumları üzerine bir araştırma yapmış; araştırma sürecinde ölçme aracı olarak “Kitap Okuma Alışkanlığına İlişkin Tutum Ölçeği” kullanılmış olup araştırma sonucunda ilköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlığına ilişkin tutum düzeyinin yüksek seviyede olduğu sonucuna varılmıştır. 8. sınıftaki kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha olumlu bir tutum düzeyinde bulunduğu, bu durumun alışkanlık, sevgi gereklilik, istek, etki ve yarar alt boyutlarında da geçerli olduğu yine Balcı (2009) tarafından ortaya konulmuştur. Başaran ve Ateş (2009) İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin okumaya ilişkin tutumlarını incelemiş; alan araştırması yöntemiyle ve geliştirilen anket yardımıyla elde ettiği verilerle kız öğrencilerin erkek öğrencilere; il ve ilçe merkezinde ikamet eden öğrencilerin kasabalarda ikamet eden öğrencilere göre, okumaya ilişkin daha yüksek seviyede olumlu tutum geliştirdiklerini tespit etmiştir. Can, Türkyılmaz ve Karadeniz (2010) Ergenlik dönemi öğrencilerinin okuma alışkanlıklarını belirlemek amacıyla 8, 9, 10, 11 ve 12. sınıf öğrencileri üzerinde anket uygulayarak bir araştırma yapmış ve kız öğrencilerinin erkek öğrencilerine göre okuma sıklıklarının daha fazla olduğunu; anne-baba eğitim düzeyinin okuma sıklığını arttırdığını, 8. Sınıf öğrencilerinin 11 ve 12. sınıf öğrencilerine göre daha fazla

okuduğunu tespit etmiştir. Mete (2012) İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlığına ilişkin tutumlarını cinsiyet, anne ve baba eğitim düzeyi, okuma kampanyasına katılım ve kampanyadan haberdar olma değişkenleri açısından incelemiş, kız öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarının erkek öğrencilerden daha yüksek olduğunu tespit edilmiştir. Karakaş (2013) 8. Sınıf öğrencilerinin yüz temel eser ile ilgili görüşleri ve yüz temel eserin okunma düzeyinden yola çıkarak öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarını araştırmıştır. Okuma eyleminde kız öğrencilerinin erkek öğrencilere oranla daha olumlu tutum geliştirdikleri, Başaran ve Ateş (2009) Gömleksiz (2004), Gönen ve diğerleri (2004), Can, Türkyılmaz ve Karadeniz (2010), Akkaya ve Özdemir (2013), Arslan (2013), Kurnaz ve Yıldız (2015), Çeçen ve Deniz (2015) tarafından yapılan çalışmalarda da tespit edilmiştir.

Bu alanda yapılan çalışmaların genelinde öğrencilerin okuma tutumları ve bu tutuma etki eden "aile, eğitim, gelir düzeyi, köy kent yaşamı, bilgisayar kullanımı, kütüphane kullanımı" gibi değişkenler ile okuma sıklıkları, kitapları elde etme yolları, kitap okuma zamanları, kitap okuma ve akademik başarı arasındaki ilişki ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada ise ortaokul düzeyindeki öğrencilerin kitap seçimindeki öneri faktörü, hangi sınıflarda hangi kitapların okunduğu, seçilen bu kitapların kültürel değer aktarımındaki yeri genel olarak değerlendirilmeye çalışılacaktır. Anket uygulanan öğrenci sayılarına ilişkin veriler Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo:1. Anket Uygulanan Öğrenci Sayısının Cinsiyete Göre Dağılımı

	Anketi Cevaplayan Öğrenci Sayısı	Anketi Boş Teslim Toplam Sayısı	Anketi Boş Teslim Toplam Sayısı	Anketi Boş Teslim Toplam Sayısı	Anketi Boş Teslim Toplam Sayısı	Öğrenci
Kız	3077	%50,5	160	%2,3	3237	%53
Erkek	2445	%40,1	410	%7	2855	%47
Toplam	5522	%90,7	570	%9,3	6092	%100

İzmir Buca ilçesindeki ortaokullarda öğrenim gören toplam 6092 öğrenci üzerinde anket uygulanmıştır. Bu öğrencilerden 5522 öğrenci anketi okuma tercihini uygun bir şekilde ifade ederek cevaplamış; 570 öğrenci anketin kişisel bilgi bölümünü doldurduktan sonra "okumadım, bilmiyorum, yok" gibi ifadeler kullanarak anketi geri vermiştir. Değerlendirmeye alınan 5522 anket; 3077 kız öğrenci, 2445 erkek öğrenci tarafından cevaplanmıştır. Anket uygulanan okullarda sınıf mevcutlarında kız erkek öğrenci eşitliği bulunmamasına rağmen bu alanda yapılan diğer çalışmaların bulgularına benzer bir şekilde kız öğrencilerin okuma ile ilgili anketi daha fazla cevaplandığı, erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha fazla boş kâğıt verdiği dikkati çekmiştir. Bu ankete boş cevap veren 570 öğrencinin de 160 kız öğrenci, 410 erkek öğrenci olduğu tespit edilmiştir. Buna göre anket uygulanan genel toplam içerisinde

%9,3'lük boş kâğıt teslim eden öğrencilerin %2,3'ü kız öğrenci iken bu oranın iki katından fazla olan %7'sini ise erkek öğrenciler teşkil etmektedir. Kız öğrencilerin daha özenli cevaplar verdiği ancak erkek öğrencilerin özellikle açık uçlu sorulara daha basit ve kısa cevaplar verdiği de gözlemlenmiştir. Anket uygulamasının %9,3 ünü oluşturan "Anketi boş teslim eden öğrenciler" dışında ankete cevap veren %90,7 bölümü oluşturan öğrencilerin anket uygulaması için istekli ve ilgili olduğu gözlemlenmiştir. Anket uygulanan bütün okulların sınıf ve cinsiyet dağılımı Tablo 2, Tablo 3 ve Tablo 4'teki şekilde bir görünüme sahiptir.

Tablo 2. Anket Uygulanan 1.Grup Okulların Öğrenci Sayılarına Göre Dağılımı

TEOG Başarısı Yüksek Okullar	5.sınıf		6.sınıf		7.sınıf		8.sınıf		Anketi Boş Teslim Eden Öğrenci Sayısı		Topla m Öğrenci Sayısı
	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	
Makbule											
S.A.Ortaokulu	51	28	84	98	39	26	27	15	20	45	433
Hasan A. Y. Ortaokulu	38	38	28	24	45	43	48	40	5	18	327
Meşkure Ş. Ortaokulu	64	34	41	30	11	14	34	14	10	13	265
Saadet E. Ortaokulu	77	53	44	44	41	31	128	102	17	33	570
Şehit Konuralp Ö. Ortaokulu	29	28	28	34	20	17	33	38	6	17	250
Burhan Ö. Ortaokulu	30	22	12	19	16	19	5	8	3	8	142
Toplam	289	203	237	249	172	150	275	217	61	134	1987

Anket uygulanan toplam öğrenci sayısının %32,6 oranına denk gelen bu grup TEOG başarısına göre ilçe bazında ilk grupta yer almaktadır. Bu kategorideki altı okulda 1034 kız, 953 erkek öğrenci olmak üzere 1987 öğrenciye ulaşılmıştır. 5. Sınıflardan 492 öğrenciye, 6. sınıflardan 486 öğrenciye, 7. sınıflardan 322 öğrenciye, 8. sınıflardan 492 öğrenciye ulaşılmıştır. Bu okullarda anket uygulanan toplam öğrenci sayısına oranla Ankete cevap veren 1792 (%35,7) öğrenci bulunurken cevap vermeyen 195 öğrencinin 61'i kız öğrenci iken 134'ü erkek öğrencidir.

Tablo 3. Anket Uygulanan 2.Grup Okulların Öğrenci Sayılarına Göre Dağılımı

TEOG Başarısı Orta Okullar	5.sınıf		6.sınıf		7.sınıf		8.sınıf		Anketi Boş Teslim Eden Öğrenci Sayısı		Toplam Öğrenci Sayısı
	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	
Akşemsettin Ortaokulu	16	18	35	26	30	32	24	8	11	20	220
Ege İhracatçıları Ortaokulu	49	49	6	33	35	24	70	63	11	71	411
Ufuk Ortaokulu	26	25	20	20	64	49	54	28	12	32	330
Ali Kuşçu Ortaokulu	148	163	54	22	83	59	117	71	6	10	733
Sevgi Ferit Akın Ortaokulu	64	61	58	29	65	51	97	64	14	27	530
Atatürk Ortaokulu	55	40	34	42	41	22	32	14	4	13	297
Toplam	358	356	207	172	318	237	394	248	58	173	2521

Anket uygulanan toplam öğrenci sayısının %41,4 oranına denk gelen bu grup TEOG başarısına göre ilçe bazında orta grupta yer almaktadır. Bu kategorideki altı okulda 2521 öğrenciye ulaşılmış olup bunların 1335'i kız öğrenci, 1166' sı erkek öğrencidir. 5. Sınıflardan 714 öğrenciye, 6. Sınıflardan 379 öğrenciye, 7. Sınıflardan 555 öğrenciye, 8. Sınıflardan 642 öğrenciye ulaşılmıştır. Bu okullarda anket uygulanan toplam öğrenci sayısına oranla Ankete cevap veren 2290 (%41,4) öğrenci bulunurken cevap vermeyen 231 öğrencinin 58'i kız öğrenci iken 173'ü erkek öğrencidir.

Tablo 4. Anket Uygulanan 3.Grup Okulların Öğrenci Sayılarına Göre Dağılımı

TEOG Başarısı Düşük Okullar	5.sınıf		6.sınıf		7.sınıf		8.sınıf		Anketi Boş Teslim Eden Öğrenci Sayısı		Toplam Öğrenci Sayıları
	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	

Hüseyin A.A. Ortaokulu	53	33	42	36	30	21	27	37	9	17	305
Gediz İmam Hatip Ortaokulu	13	13	29	22	28	22	38	17	2	17	201
Gazi Ortaokulu	48	30	47	24	23	6	25	27	-	-	230
Kozağaç Ortaokulu	20	22	84	70	41	21	12	11	9	31	321
Müşerref M.Tınaz Ortaokulu	44	38	22	19	-	-	55	53	9	22	262
Mehmet E.Y.Ortaokulu	34	23	34	30	46	23	32	15	12	16	265
Toplam	212	159	258	201	168	93	189	160	41	103	1584

Anket uygulanan toplam öğrenci sayısının %26 oranına denk gelen bu grup, TEOG başarısına göre ilçe bazında son grupta yer almaktadır. Bu kategorideki altı okulda 1584 öğrenciye ulaşılmış olup bunların 868 kız öğrenci, 716 sı erkek öğrencidir. 5. Sınıflardan 371 öğrenciye, 6. Sınıflardan 459 öğrenciye, 7. Sınıflardan 261 öğrenciye, 8. Sınıflardan 349 öğrenciye ulaşılmıştır. Bu okullarda anket uygulanan toplam öğrenci sayısına oranla ankete cevap veren 1440 (%26) öğrenci bulunurken cevap vermeyen 144 öğrencinin 41'i kız öğrenci iken 103'ü erkek öğrencidir. Anket uygulamasında bütün okullardaki öğrenci mevcutlarının eşit olmadığı, sınıf bazında da kız ve erkek öğrenci sayılarının değişken olduğu ancak anket uygulanan toplam öğrenci sayısına bakıldığında cinsiyet dağılımının ve sınıf oranlarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Anket sonuçları değerlendirildiğinde üç gruptaki öğrencilerin benzer cevaplar verdiği, üç gruptaki okullarda bütün sınıflarda okuyan öğrencilerin okuma tercihlerinin benzer bir görünüme sahip olduğu gözlemlenmiştir. Bu uygulamada ankete cevap veren bütün öğrencilerin sınıf ve cinsiyete göre genel dağılımı aşağıdaki Tablo 5'te gösterilmektedir.

Tablo 5. Ankete Cevap Veren Öğrencilerin Sınıf ve Cinsiyete Göre Dağılımı

	5 Sınıf		6. Sınıf		7. Sınıf		8. Sınıf		Toplam	
Kız	859	%15,5	702	%12,8	658	%12,2	858	%15,5	3077	%56
Erkek	718	%13	622	%11,1	480	%8,6	625	%11,3	2445	%44
Toplam	1577	%28,5	1324	%24	1138	%20,6	1483	%26,9	5522	%100

Bu tabloya göre cevaplanan anket sayısının %56'sı kız öğrencilerden, %44'ü erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Ankete cevap veren öğrenci sayısının %28,5'lik bölümü

olan 1577'si 5. sınıf öğrencisi, % 24'lük bölümü olan 1324'ü 6. sınıf öğrencisi, %20,6'lık bölümü olan 1138'i 7. sınıf öğrencisi, %26,9'lük bölümü olan 1483'ü de 8. sınıf öğrencisidir. Anketin uygulandığı gün sınıfta bulunan bütün öğrenciler ayırım yapılmaksızın ankete dâhil edilmiştir. Bu nedenle anket uygulanan okullarda sınıf mevcutları ve cinsiyet dağılımı açısından tamamen bir eşitlik olmamakla beraber genel dağılımda oranlar hem sınıf hem cinsiyet bazında birbirine yakındır.

Ortaokul öğrencileri üzerinde uygulanan anketin "**En son okuduğunuz romanlar arasında sizi en çok etkileyen kitap hangisidir?**" sorusuna öğrencilerin verdiği cevaplar değerlendirilmiş ve en çok tercih edilen kitaplar yerli ve yabancı yazarlı kitaplar olarak iki grupta sınıflandırılmıştır. Bu ankete katılan öğrencilerin sınıf ve cinsiyet dağılımına göre yerli ve yabancı eser seçme durumları da Tablo 6' da gösterilmiştir.

Tablo 6. Kitap Tercihlerinde Sınıf ve Cinsiyet Dağılımı

<i>a. Yerli Kitap Tercih Eden Öğrenciler</i>						
	5. sınıf	6. sınıf	7. sınıf	8. sınıf	Toplam	%
Kız	415	348	376	460	1599	29
Erkek	275	241	186	228	930	17
Toplam	690	589	562	688	2529	46
<i>b. Yabancı Kitap Tercih Eden Öğrenciler</i>						
	5. sınıf	6. sınıf	7. sınıf	8. sınıf	Toplam	%
Kız	444	354	282	398	1478	27
Erkek	443	381	294	397	1515	27
Toplam	887	735	576	795	2993	54

Bu anket sorusuna cevap veren 5522 öğrenciden 2529 öğrenci yerli kitap adı verirken, 2993 öğrenci yabancı kitap adı vermiştir. Tablo 6'daki verilere göre öğrenciler tarafından beğeni ile okunan kitapların %46'sı yerli kitap iken, %54'ünü yabancı kitaplar oluşturmaktadır. Yabancı yazarlı kitaplar, hem kız hem de erkek öğrenciler tarafından yerli kitaplardan daha fazla tercih edilmektedir. Bu durum etkilenmeye açık olan ortaokul öğrencilerinin Türk kültüründen çok yabancı kültürlerin eserlerini okuduğunu ve bunların etkisinde daha fazla kaldığını göstermektedir. Yerli kitapların %17'si erkek öğrenciler tarafından seçilirken %29'luk bir oran ile daha çok kız öğrenciler tarafından seçilmiştir. Yabancı kitaplar ise hem kız hem erkek öğrenciler tarafından %27'lik eşit oranla seçilmiştir. Bu oranlar sınıf düzeyine göre şu şekilde bir izlenime sahiptir.

5. sınıflarda toplam 690 öğrenci yerli kitap adı, 887 öğrenci yabancı kitap adını yazmıştır. Bu sınıf düzeyinde 415 kız öğrenci yerli kitap adı, 444 kız öğrenci yabancı kitap adı vermiştir. Kız öğrencilerin yerli ve yabancı seçimi birbirine yakındır. Yabancı kitap okuma eğiliminin en yüksek olduğu sınıf 5. sınıf düzeyinde erkek öğrencilerin 275'i yerli kitap tercih ederken, 443 öğrenci yabancı kitap seçimi yapmıştır. Öğrenciler için ortalama 11-12 yaşlarına denk gelen bu dönem öğrenciler üzerinde yabancı eserlerin etkisi çok fazladır. Bu anket uygulamasının sonuçlarına göre Tablo 13'te gösterileceği gibi öğrenciler tarafından en fazla tercih edilen **Saftirik** adlı kitap, arkadaş tavsiyesi ile en çok 5. sınıf ve 6. sınıf öğrencileri tarafından okunmuştur. Bu kitap popüler Avrupa kültürü ile yazılan, çizimleri ve içeriği açısından hiçbir milli unsur içermeyen seri halinde olan bir kitaptır. Öğrencilere dil bilinci kazandırma ve kültürel değer aktarımı açısından hiçbir katkıda bulunmamakla beraber öğrenciler üzerinde olumsuz etki yaratabilecek bu kitap serisi, hem kız hem erkek öğrenciler tarafından ne yazık ki en çok okunan kitaptır.

6. sınıflarda 589 öğrencinin yerli kitap adı, 735 öğrencinin de yabancı kitap adını severek okuduğu kitap adı olarak vermiştir. Bu sınıf düzeyinde kız öğrencilerin 348 yerli ve 354 yabancı kitap seçimi ile birbirine yakın olduğu; erkek öğrencilerin 241 yerli, 381 yabancı eser seçimi ile yabancı kitap tercihlerinin yine fazla olduğu görülmektedir. Bu sınıf düzeyinde de yine Saftirik etkisinden söz etmek mümkündür. Bunun yanında öğretmen önerisi ile okunan başarı, azim ve kararlılık ana temalı Sol Ayağım, Çocuk Kalbi, Küçük Prens adlı yabancı eserler bulunmaktadır. Dikkat çekici resimlerle süslenen, akıcı bir dille yazılan macera içeriği ile daha çok erkek öğrencilere hitap eden Levent serisi ve Sessiz Sakin serisi; yine aynı tarzda yazılan daha çok kız öğrencilere hitap eden macera içerikli Mo'nun Gizemi adlı eser ve Şirin serisi gibi yerli eserler de dil ve anlatım açısından 5.sınıf öğrencilerine uygun kitaplardandır.

7. sınıflarda 562 öğrencinin yerli kitap adı, 576 öğrencinin de yabancı kitap adını yazdığı, yerli ve yabancı eser oranının toplamda birbirine yakın olduğu ancak yine kız öğrencilerde yerli eser, erkek öğrencilerde yabancı eser seçiminin fazla olduğu görülmüştür. Bu sınıf düzeyinde kız öğrencilerin 460'ı yerli ve 398'i yabancı kitap seçiminde bulunmuştur. Erkek öğrencilerde ise 186 yerli, 294 yabancı eser seçimi tespit edilmiştir. Arkadaş etkisi ile kız öğrencilerde wattpad adlı internet sitesinden okunan ancak çocukların yaşına uygun olmayacak şekilde aşk, ihanet, cinsellik ve tutkuların işlendiği "Kötü Çocuk", "Psikopat", "Karalık Lise", "4N1K", "Yabancı", yerli eserlere eğilim başladığı; erkek öğrencilerde de şiddet, ölüm ve siyasal temalar içerikli Labirent, Açlık Oyunları, Canavar Peşinde, Şimşek Hırsız adlı yabancı eserlere eğilimin başladığı saptanmıştır.

8. sınıf öğrencilerinde kız öğrencilerin 460 yerli ve 398 yabancı kitap seçimi ile bu sınıf düzeyinde de kızlarda yerli kitap seçiminin fazla olduğu görülmektedir. Erkek öğrencilerin 228 yerli, 397 yabancı eser seçimi ile yine kız öğrencilerin tam tersine yabancı kitap tercihlerinin fazla olduğu görülmektedir. 8. Sınıf öğrencileri tarafından

Çalığışu, Şu Çılgın Türkler, Kürk Mantolu Madonna, Sefiller, Şeker Portakalı, 80 Günde Devr-i Âlem, Çocuk Kalbi, Küçük Prens gibi yerli ve yabancı klasiklerin daha az okunduğu; Yaramaz Çocuk, Kötü Çocuk, Karanlık Lise, Yüreğim Seni Çok Sevdi, Bukre, Erolle Dans, Yabancı, Psikopat, Korkma Kalbim, Labirent, Açlık Oyunları, Percy Jackson, Şimşek Hırsız, Aynı Yıldızın Altında gibi şiddet, tutku, aşk ve cinsellik temalarının işlendiği yerli ve yabancı popüler eserlerin çok fazla tercih edildiği tespit edilmiştir. Kız öğrencilerde de erkek öğrencilerde de bu sınıf düzeyinde okunan bu tür kitapların kültürel değer aktarım konusunda yetersiz olduğu hatta kültürel değerlerimize aykırı unsurlar içerdiği ve öğrencilerin yaş düzeyine uygun olmadığı açıkça görülmektedir.

Öğrencilerin kimlerin önerisini yerli ve yabancı kitap tercihlerinde bulunduğu Tablo 7'de gösterilmektedir.

Tablo 7. Yerli ve Yabancı Kitap Tercih Eden Öğrencilerde Genel Öneri Durumu

Öneride Bulunan Kişi	Öğrenci sayısı	%
Arkadaş	1721	31
Öğretmen	1218	22
Ebeveyn	550	10
Kendisi	1543	28
Çevre	490	9
Toplam	5522	100

Anket sorusu olan " **Bu kitabı size kim tavsiye etti?** sorusuna genel olarak öğrencilerin "arkadaşım, öğretmenim, annem-babam, kendim, kitapçı-teyze-hala-komşu- gibi çevredeki kişiler" şeklinde cevaplar verdikleri tespit edilmiştir. Özellikle "**kendim buldum**" ifadesinin arkadaş ortamında konuşularak bireyin ilgisini çeken kitaplar olduğu ve kendim ifadesinde de arkadaş etkisi olduğu düşünülmektedir. Çünkü ortaokul öğrencilerinin özellikle yaş grubu olarak arkadaş ortamından etkilenme ve özenti durumunun yüksek düzeyde olduğu bilinmektedir. Bireyin okuma ilgisini kazanmasında çocukluk, gençlik ve yetişkinlik olmak üzere üç dönem; ebeveyn, öğretmen ve arkadaş olmak üzere de üç grup etmen etkilidir (Yılmaz, 2004:116). Okuma alışkanlığını etkileyen bireysel etkenlere aile ve öğretmenden sonra arkadaş ve arkadaş grubunun etkisi mevcuttur. Bireyin okuduğu kitabı arkadaşlarına tavsiye etmesi ya da etmemesi, arkadaşları ile bu kitabı tartışması, diğer arkadaşlarının da okudukları kitapları anlamaları bireyin okumaya yönelmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Gürcan, 1999).

Bu çalışmada, öğrencilerin kitap seçerken en çok %31'lik bir oranla **arkadaş** tavsiyesini dinlediği tabloda net bir şekilde görülmektedir. Arkadaş faktöründen sonra yine arkadaş etkisi içeren "**kendim**" ifadesi %28 gibi yüksek bir oranla dikkat çekmektedir. Toplamda %59'luk bir orana denk gelen "**arkadaş**" ve "**kendim**" ifadelerinden sonra ne yazık ki öğretmen faktörü %22'lik bir paya ve aile %10'luk bir paya sahiptir. Bu durum ortaokul öğrencilerinin kitap seçimi üzerinde aile faktörünün etkisinin iyice azaldığını göstermektedir. Oysa ortaokul öğrencileri fiziksel ve bilişsel olarak halen etkilenmeye ve tehlikelere çok açık durumdadır. Kültürel değerleri içeren eserleri okuması gereken ortaokul öğrencilerinin seçtikleri kitaplar dikkate alınacak olursa ortaya çıkan bu arkadaş etkisinden dolayı öğrencilerin kitap seçiminde çok bilinçli tercihler sergilemediği ortaya çıkmıştır. Bu kritik döneme rağmen öğrencilerin hem yerli hem de yabancı eser seçiminde öğretmen ve aile etkisinin azaldığı, arkadaş etkisinin ağır bastığı açıkça görülmektedir.

Yerli kitap seçiminde bulunan bütün öğrencilerin genel olarak kimlerin önerisi ile bu kitapları seçtikleri Tablo 8'de gösterilmektedir.

Tablo 8. Yerli Kitap Tercih Eden Öğrencilerde Genel Öneri Durumu

Öneride Bulunan Kişi	Öğrenci sayısı	%
Arkadaş	795	31
Öğretmen	619	25
Ebeveyn	232	9
Kendisi	636	25
Çevre	247	10
Toplam	2529	100

Bütün sınıflar ele alındığında yerli kitap tercihinde bulunan öğrencilerin %31'i kitap seçiminde tavsiyeyi "**arkadaş**" faktöründen almaktadır. Yine bunu arkadaş etkisi bulunan %25'lik bir yüzdelle "**kendisi**" faktörü takip etmektedir. **Öğretmen** tavsiyesi %25 oranında, **çevre** %10 oranında iken **aile** faktörü %9 ile yerli kitap seçiminde en az etkiye sahip bulunmaktadır. Yerli kitaplar arasında öğretmen ve aile tavsiyesi ile okunan "Ballı Çörek Kafeteryası, Kapiland'ın Kobayları, Sisın Sakladıkları, Off Dilim, Yılkı Atı, Masal Masal İçinde, Bataklığın Kıyısındaki Ev, Çöp Plaza, Sakız Sardunya, Yalnız Efe, Şimdiki Çocuklar Harika, Keloğlan, Dede Korkut, Mo'nun Gizemi, Şirin, Levent, Ökkeş, Sessiz Sakin, Bir Küçük Osmancık Vardı, Osmancık, Sekizinci Renk, Çalığışu Nutuk, Şu Çılgın Türkler" gibi azim, başarı, vatan sevgisi, cesaret, kahramanlık temalı kitaplar bulunmaktadır. Yerli kitaplara arsında 6. sınıftan başlayarak 7. ve 8. sınıflarda özellikle arkadaş etkisi ile okunan, dil ve içerik yönünden öğrencilerin seviyesine uygun olmayan kitaplar da yer almaktadır. İçerdiği karmaşık duygularla süslenmiş anılarından oluşan ve kız çocuklarının ilgisini çeken Bir Genç Kızın Gizli Defteri, Kendi Ayaklarının Üstünde ve Arkadaşlar Arasında gibi kitaplar daha çok lise dönemindeki kız erkek

ilişkilerine yer verdiği için ortaokul kız öğrencilerinde yanlış özentilere yol açabilecek niteliktedir. Dört Kardeşiler, Fadış, Sokaklardan Bir Ali gibi kitaplarda çocuk kahramanların yaşadığı zorluklar dokunaklı şekilde anlatıldığı için çocuklara göre çok fazla acı ve kayıp içeren kitaplardandır. Yoğun bir şekilde cinsellik, aşk, tutku, ihanet ve şiddet içeren Kötü Çocuk, 4N1K, Psikopat, Yabancı, Solucan, Yaramaz Çocuk ve Karanlık Lise adlı kitaplar öncelikle wattpad internet sitesinden okunan daha sonra basılı halde de öğrenciler tarafından temin edilen kitaplardır. Avrupa kültürünü yansıtan, dil ve anlatım konusunda akıcı olmayan bu kitaplar yanlış özentilere yol açabilecek içerikleriyle de kültürel değerlerimize kesinlikle uygun değildir. Karmaşık ve imkânsız aşk, ihanet, ihtiras, hayal kırıklığı gibi duyguların yoğun ve süslü bir dille anlatılmaya çalışıldığı Bukre, Soğuk Kahve, Korkma Kalbim, Yüreğim Seni Çok Sevdi, Piraye, Paradokya, Kürk Mantolu Madonna adlı kitaplar akıcı olmayan anlatım ve içerikleri nedeniyle ortaokul öğrenci seviyesinin üstünde olan kitaplardandır. Bir arkadaşını kurtarmaya çalışırken eroin tuzağına düşen, bağımlılık nedeniyle yanlış davranışlar sergileyen bir tıp öğrencisinin hayatını konu alan Eroinle Dans kitabı da öğrencilerde telafisi imkânsız yanlış özentilere yol açabilecek niteliktedir. Ortaokul öğrencileri arasında **arkadaş** önerisi ile okunan ve onların yaşına uygun olmayan bu yerli kitaplar, kültürel değerler içermemekle beraber çocukların kişisel gelişimine zarar verebilecek özelliktedir.

Yabancı kitap seçiminde bulunan bütün öğrencilerin genel olarak kimlerin önerisi ile bu yabancı kitapları seçtikleri Tablo 9'da gösterilmektedir.

Tablo 9. Yabancı Kitap Tercih Eden Öğrencilerde Genel Öneri Durumu

Öneride Bulunan Kişi	Öğrenci sayısı	%
Arkadaş	926	31
Öğretmen	599	22
Ebeveyn	318	10
Kendisi	907	28
Çevre	243	9
Toplam	2993	100

Tablo 9'da Yabancı kitap seçiminde bütün sınıfların etki faktörü incelenecek olursa yine %31'lik oranla "**arkadaş**" ön sırada yer almaktadır. Yine bunu arkadaş etkisi bulunan %28'lik bir yüzdelle "**kendisi**" faktörü takip etmektedir. **Öğretmen** tavsiyesi %22 oranında, **çevre** %9 oranında iken **aile** faktörü %10 ile yabancı kitap seçiminde yine arkadaş faktöründen daha az etkiye sahip bulunmaktadır. Daha çok öğretmen önerisi ile okunan yabancı yazarlı kitaplar arasında Mutlu Prens, Denizler Altında 20 Bin Fersah, Martı Jonathan Livingston, Dünyanın Merkezine Yolculuk, Küçük Prens, Peter Pan,

Pinokyo, Oliwer Twist, Heidi, Define Adası gibi azim, kararlılık ve başarının işlendiği klasik eserler yer almaktadır. Yine öğretmenler tarafından tavsiye edilen, hastalıkların uzuvların eksik olmasının insanlarda başarıya ve mutluluğa engel olamayacağını anlatan, azim ve kararlılık temalı Sol Ayağım ve Petey gibi öğrencilerin olumlu bir şekilde etkilenecekleri popüler kitaplar yer almaktadır. Bunların yanında arkadaş önerisi tercih edilen yabancı eserler arasında içerik ve anlatım yönünden ortaokul öğrencilerine uygun olmayan eserler de bulunmaktadır. 5 ve 6. sınıf öğrencileri tarafından ve en çok arkadaş önerisi ile okunan **Saftirik** adlı kitap, popüler Avrupa kültürü ile yazılan, çizimleri ve içeriği açısından hiçbir milli unsur içermeyen bir kitaptır. İçeriğindeki cinsel ilişkiler, aşk, acı duyguları açısından Böğürtlen Kışı adlı kitap ve kanser hastası bir genç ile tümör hastası olan bir genç arasında ölümle sonuçlanan dokunaklı aşkı anlatan Aynı Yıldızın Altında adlı eserler öğrencilerin seviyesine uygun değildir. Charlie'nin Çikolata Fabrikası kitabı evrensel değerlerden anne babaya saygı gibi değerlerle kısmen uygun olsa da alkol tüketiminin doğal olması, olumsuz davranış sergileyen çocuğun çikolata kazanına düşüp ölmesinin ceza olarak görülmesi ve buna göz yumulması açısından uygun değildir. Okulun ve eğitimin önemsizleştirildiği, vampir olmanın her şeyden üstün tutulduğu vampir hikâyeleri olan Alacakaranlık serisi içeriğindeki bir insan ile vampirin aşkı, cinsellik ve şiddet açısından çocukların ruh dünyasına uygun değildir. Dünyayı yöneten ve ezilen kesimleri temsil eden grupların olduğu ve kapital düzenin acımasızlığının şiddet ve ölümlerle verildiği Açlık Oyunları siyasi yönü ağırlıklı olan bol miktarda şiddet ve ölüm içeren bir eserdir. Kişiliklerimizin yeteneklerimizle değil yaptığımız seçimlerle şekillendiğini anlatan Harry Potter, ailesi kötü bir büyücü tarafından öldürülen büyücü bir çocuğun hikâyesini anlatan büyücülük okulunun ana mekân olduğu, gerçek yaşamdan tamamen kopuk sihir, cadı, cinayet, intikam içerikli hayal dünyasını zorlayan fantastik bir eserdir. Yine Afgan çocuklarına tecavüz ve şiddeti konu alan Uçurtma Avcısı adlı kitap da ortaokul öğrencilerinin hayal dünyasına zarar verici özelliindedir. Bunlarla beraber Labirent, Sherlock Holmes, Canavar Peşinde, Yabancı, Şimşek Hırsız, Dedektif Kurukafa, Percy Jackson gibi şiddet içerikli popüler kitaplar da ortaokul öğrencilerinde arkadaş önerisi ile okunan dil ve anlatım açısından öğrencilerin seviyesine ve kültürel değerlerimize uygun olmayan eserlerdendir. Genel olarak değerlendirilen ortaokul öğrencilerinin kitap seçimlerine etki eden öneri durumları, yerli kitap seçiminde her sınıf düzeyi için ayrıntılı bir şekilde Tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10. Yerli Kitap Tercih Eden Öğrencilerde Sınıf Bazında Öneri Durumu

Öneride Bulunan Kişi	5. sınıf	%	6.sınıf	%	7.sınıf	%	8.sınıf	%	Toplam	%
Arkadaş	187	27	134	22,8	201	36	273	40	795	31,4
Öğretmen	193	28	219	37	107	19	100	14,5	619	24,5

Ebeveyn	114	16,5	40	6,8	36	6,4	42	6	232	9,2
Kendisi	137	20	146	24,8	161	28,6	192	28	636	25,1
Çevre	59	8,5	50	8,6	57	10	81	11,5	247	9,8
Toplam	690		589		562		688		2529	100

Tablo 10' a göre 5. sınıflarda yerli kitap tercihinde bulunan 690 öğrenciden 193 öğrencinin %28'lik pay ile **öğretmen** etkisinde olduğu gözlemlenmektedir. Bunu en yakın 187 öğrencinin belirttiği %27 ile **arkadaş** etkisi izlemektedir. Buna ek olarak yine arkadaş etkisinin hissedildiği 137 öğrencinin **kendisi** ifadesi % 20'lik bir etkiye sahiptir. Ortaokul öğrencileri arasında etkisinin en fazla 5. sınıflar üzerinde hissedildiği **aile** faktörü ise 114 öğrenci ile %16,5 oranında bir etkiye sahiptir. Bunların yanında 5. sınıf öğrencilerinden 59 öğrencinin yazdığı %8,5'lik oran ile **çevre** en az etkiye sahiptir.

6. Sınıflarda yine yerli kitap seçiminde %37'lik oranla 219 öğrencinin **öğretmen** tavsiyesini, %24,8'lik oranla 146 öğrencinin **kendi** tercihlerini, %22,8'lik bir oranla 134 öğrencinin **arkadaş** tavsiyesini dinlediğini görmekteyiz. %8,6'lık bir oranla 50 öğrencinin **çevreden** öneri aldığı en az olarak da %6,8'lik bir oranla 40 öğrencinin **aile** önerisi ile seçtikleri kitapları yazdığını görmekteyiz. Yerli kitap tercihinde bulunan 5. ve 6. Sınıf öğrencilerinde en çok öğretmen önerisi ile okunan kitapların yazıldığı görülmektedir.

7. Sınıf öğrencilerinde tavsiye önceliğinin **arkadaş** faktörüne geçtiğini görmekteyiz. 201 öğrenci %36 oranla **arkadaş** önerisini, 161 öğrenci yine %28,6 oranla arkadaş etkisinde olan **kendisi** ifadesini vermiştir. Arkadaş ve onun etkisi olan kendisi ifadesinden sonra **öğretmen** faktörü 107 öğrenci ile %19 oranla azalmaya başlamıştır. **Çevre** faktörünün 57 öğrenci ile %10'luk etkisinden sonra en az etkiye 36 öğrencinin yazdığı **aile** faktörü %6,4'lük bir paya sahiptir.

8. Sınıflarda yerli kitap seçiminde arkadaş etkisinin hâkim olduğu %40'lık oranla 273 öğrencinin **arkadaş** önerisini ve %28'lik payla 192 öğrencinin **kendisi** ifadesini yazdığı görülmektedir. %68 gibi yüksek bir orana denk gelen bu durum öğrencilerin arkadaş ortamından nasıl etkilendiğini açıkça göstermektedir. Bunlardan sonra 100 öğrenci ve %14,5 oranla **öğretmen** etkisini, 81 öğrenci ile %11,5 **çevre** etkisini, 42 öğrenci ile %6 **aile** etkisini görmekteyiz. 5. Sınıflardan 8. sınıflara doğru arkadaş önerisi ve kendi tercihleri doğrultusunda seçilen kitapların beğenildiği, 5. Sınıftan 8. Sınıfa doğru öğretmen ve ebeveyn önerisinin azalan bir etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Ortaokul öğrencilerinde yabancı eser seçiminin sınıflara göre tavsiye durumu ayrıntılı bir şekilde Tablo 11'de gösterilmektedir.

Tablo 11. Yabancı Kitap Tercih Eden Öğrencilerde Sınıf Bazında Öneri Durumu

Öneride Bulunan Kişi	5. sınıf	%	6.sınıf	%	7.sınıf	%	8.sınıf	%	Toplam	%
----------------------	----------	---	---------	---	---------	---	---------	---	--------	---

Arkadaş	232	26	230	31	187	32,5	277	35	926	31
Öğretmen	201	22,5	161	22	122	21,2	115	14,5	599	22
Ebeveyn	176	20	50	7	47	8,2	45	5,6	318	10
Kendisi	211	24	218	29,6	188	32,6	290	36,4	907	28
Çevre	67	7,5	76	10	32	5,5	68	8,5	243	9
Toplam	887		735		576		795		2993	100

Tablo 11' e göre 5. sınıflarda yabancı kitap tercihinde bulunan 887 öğrenciden 232 öğrencinin %26'lık pay ile **arkadaş** etkisinde olduğu gözlemlenmektedir. Bunu en yakın 211 öğrencinin belirttiği yine arkadaş etkisinin hissedildiği %24 ile **kendisi** etkisi izlemektedir. Yabancı kitap seçiminde üçüncü sırada bir faktör olan **öğretmen** 201 öğrencinin ifadesi ile %22,5'lik bir etkiye sahiptir. 5. Sınıfta diğer sınıflara göre daha etkili olan **aile** faktörü ise 176 öğrenci ile %20 oranında bir etkiye sahiptir. Bunların yanında 5. sınıf öğrencilerinden 67 öğrencinin yazdığı %7,5'lik oran ile **çevre** en az etkiye sahiptir.

6. Sınıflarda yabancı kitap seçiminde yine %31'lik oranla 230 öğrencinin **arkadaş** önerisini, %29,6'lık oranla 218 öğrencinin **kendi** tercihlerini, %22'lik bir oranla 161 öğrencinin **öğretmen** önerisini dinlediğini görmekteyiz. %10'lık bir oranla 76 öğrencinin **çevreden** tavsiye aldığı en az olarak da %7'lik bir oranla 50 öğrencinin **aile** tavsiyesi ile seçtikleri kitapları yazdığını görmekteyiz. Yabancı kitap tercihinde bulunan 5. ve 6. Sınıf öğrencilerinde en çok arkadaş tavsiyesi ile okunan kitapların yazıldığı görülmektedir.

7. Sınıf öğrencilerinde tavsiye önceliğinin **kendisi** ve **arkadaş** faktöründe yoğunlaştığını görmekteyiz. 188 öğrenci %32,6 oranla arkadaş etkisinde **kendisi** faktörünü, 187 öğrenci %32,5 oranla **arkadaş** faktörünü yazmıştır. Arkadaş ve onun etkisi olan kendisi ifadesinden sonra **öğretmen** faktörü 122 öğrenci ile %21,2 oranla yazılmıştır. **Aile** faktörünün 47 öğrenci ile %8,2'lük etkisinden sonra en az etkiye 32 öğrencinin yazdığı **çevre** faktörü %5,5'lük bir paya sahiptir.

8. Sınıflarda arkadaş etkisinin hâkim olduğu %36,4'lık oranla 290 öğrencinin **kendisi** ifadesi ve bunu yine %35'lik payla 277 öğrencinin izlediği **arkadaş** önerisi izlemektedir. %71,4 gibi yüksek bir orana denk gelen bu durum öğrencilerin arkadaş ortamından nasıl etkilendiğini ortaya koymaktadır. Bunu takip eden 115 öğrenci ve %14,5 oranla **öğretmen** etkisini, 68 öğrenci ve %8,5 oranla **çevre** etkisini, 45 öğrenci ve %5,6 oran ile en az olan **aile** etkisini görmekteyiz. Bu durum yabancı kitap seçiminde bulunan öğrencilerin, bütün sınıf düzeylerinde en çok arkadaş etkisinde olduğunu ve yine arkadaşın etkisinde şekillenen kendi tercihleri doğrultusunda seçtikleri kitapları beğendiklerini ortaya koymaktadır.

Yerli kitap seçiminde olduğu gibi yabancı kitap seçiminde de ilerleyen sınıflarda öğretmen ve ebeveyn etkisinin azaldığı tespit edilmiştir. Bu durum öğretmen etkisinin ortaokul döneminde olması gerekenden ne yazık ki çok daha az olduğunu

göstermektedir. Anket verilerine göre ortaokul öğrencilerinin 5. ve 6. sınıfta öğretmen önerisini ilerleyen sınıflara oranla daha fazla dinlediği, 7. ve 8. sınıflarda ise öğretmen ve aile etkisinin azaldığı en fazla arkadaş önerisinin etkili olduğu görülmüştür. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha fazla yerli kitap tercih ettiği, erkek öğrencilerin 5. sınıftan itibaren 8. sınıfa kadar yabancı kitap seçiminde artış olduğu tespit edilmiştir. Özellikle yerli kitap seçiminin daha fazla olduğu 8. Sınıf kız öğrencilerinin arkadaş ve çevre önerisi üzerine güncel, popüler ve değerlerimizden yoksun kitaplar seçtiği görülmüştür. Oysaki çocukların okudukları eserler ve bu eserlerden edindikleri değer yargıları, yaşamları boyunca onlara rehberlik edecek nitelikte olmalı ve çocuğu hayata hazırlama özelliği taşımalıdır. Ortaokul öğrencileri tarafından en çok okunan bu kitaplar arasından **popüler çocuk romanları** "Popüler Çocuk Romanlarındaki Kültürel Değerlerin Türkçe Öğretim Sürecine Etkisi" adlı doktora tezinde ayrıntılı bir şekilde incelenecektir.

Öğrenciler tarafından en çok tercih edilen yerli kitap adları, bu kitapların hangi sınıflarda kimin önerisi ile okunduğu Tablo 12 gösterilmektedir.

Tablo 12. Anket Verilerine Göre En Çok Tercih Edilen Yerli Kitaplar

Kitap Adı	Yazarı	Kim Tarafından Önerildi	Tercih Edilme Sayısı Kız-Erk-Toplam	Hangi Sınıflarda Tercih Edildiği
1 Dört Kardeşiler	Gülten Dayıoğlu	Ö - K	64-21:85	5-6-7
2 Ballı Çörek Kafeteryası	Zeynep Cemali	Ö	38-33:71	5
3 Bir Genç Kızın Gizli Defteri	İpek Ongun	A - K	70- - :70	6-7-8
4 Levent Serisi	Mustafa Orakçı	A - Ö - K	22-30:52	5
5 Kötü Çocuk	Büşra Küçük	A - K	35-16:51	7-8
6 Sisın Sakladıkları	Miyase Sertbarut	Ö	25-15:40	6
7 Çalıkuşu	Reşat Nuri Güntekin	A - Ö - K	25-14:39	7-8
8 4N1K	Büşra Yılmaz	A	40- - :40	7-8
9 Kapiland'ın Kobayları	Miyase Setbarut	Ö	18-16:34	6
10 Keloğlan	Tahir Alangu	Ö - K - E	11-19:30	5-6
11 Off Dilim	Feyza Hepçilingirler	Ö	22-5 :27	6
12 Psikopat	Mihri Mavi	A - K	22- 4:26	7-8
13 Şimdiki Çocuklar Harika	Aziz Nesin	Ö - K	15- 6 :21	5-6
14 Yabancı	Öznur Yıldırım	A - K	22- 1- :23	7-8
15 Fadiş	Gülten Dayıoğlu	Ö - K	17- 2:19	5-6-7
16 Yılkı Atı	Abbas Sayar	Ö	10 - 8 :18	5-7
17 Dede Korkut	Orhan Şaik Gökyay	K	7- 13:20	5-7

18	Masal Masal İçinde	Ahmet Ümit	Ö	4 -15 :19	5-6
19	Sakız Sardunya	Elif Şafak	Ö - K	20 - - : 20	5-6
20	Çöp Plaza	Miyase Sertbarut	Ö	9 - 8 :17	5-6
21	Paradokya	Cem Gülbent	A - Ö	7 - 8 :15	7-8
22	Mo'nun Gizemi	Gülten Dayıoğlu	A - Ö - K	11- 3 :14	6-7-8
23	Şirin	Birsen Ekim Özen	A	12 - 2- :14	5
24	Nutuk	M.Kemal Atatürk	Ö - E	4 - 9 :13	5-6
25	Sekizinci Renk	Gülten Dayıoğlu	Ö - K	10- 3 :13	6-7-8
26	Solucan	Zeynep Sey	A	16- - :16	8
27	Bukre	Kahraman Tazeoğlu	A	13 - - :13	6-7-8
28	Soğuk Kahve	Ahmet Batman	A - K	11-1 :12	8
29	Şu Çılgın Türkler	Turgut Özakman	Ö - E	3 - 8 :11	8
30	Kürk Mantolu Madonna	Sabahattin Ali	K - A - Ö	10 - 1 :11	8
31	Bir Küçük Osmancık Vardı	Hasan Nail Canat	A - Ö - K	6 - 4 :10	5
32	Karanlık Lise	Ayla Öztanyel	A	7- 2 :9	7-8
33	Yaramaz Çocuk	Dilek Tarıncı	A - K - Ç	9 - - :9	8
34	Korkma Kalbim	Ahmet Batman	A - Ç	8 - - :8	7-8
35	Kendi Ayaklarının Üstünde	İpek Ongun	A - Ö - K	8 - - :8	7
36	Sessiz Sakin	Melih Tuğtağ	A - Ç	2 - 6 :8	5-6
37	Yalnız Efe	Ömer Seyfettin	Ö - K	4 - 4 :8	5
38	Mektup Arkadaşları	İpek Ongun	A - Ö	7 - - :7	6-7
39	Sokaklardan Bir Ali	Canan Tan	E - K	5 - 3 :8	6-7
40	Osmancık	Tarık Buğra	Ö - K	5 - 2 :7	7
41	Yüreğim Seni Çok Sevdi	Canan Tan	Ç - K	6 - - :6	8
42	Eroinle Dans	Canan Tan	A	6 - - :6	8
43	Piraye	Canan Tan	A - Ç	6 - - :6	7-8
44	Bataklığın Kıyısındaki Ev	Yeşim S. Armutak	Ö	5 - 1 :6	6
45	Arkadaşlar Arasında	İpek Ongun	A	5 - - :5	5-6-7-8
46	Ökkeş	Muzaffer İzgü	K	1 - 4 :5	5

Öğrenciler tarafından en çok tercih edilen yabancı kitap adları, bu kitapların hangi sınıflarda kimin önerisi ile okunduğu Tablo 13'te gösterilmektedir.

Tablo 13. Anket Verilerine Göre En Çok Tercih Edilen Yabancı Kitaplar

Kitap Adı	Yazarı	Kim Tarafından Önerildi	Tarçih Edilme Sayısı Kız-Erk: Toplam	Hangi Sınıflarda Tercih Edildiği	
1	Saftirik	Jeff Kinney	A - K	50-92 :132	5-6-7-8
2	Sol Ayağım	Chirsty Brown	Ö - A - K	60-41 :101	5-6-7-8

3	Charlie'nin Fabrikası	Çikolata	Roald Dahl	Ö - A - K	47-43 :80	5-6-8
4	Şeker Portakalı		José Mauro De Vasconcelos	Ö - A - K	50-22 :72	6-7-8
5	Çocuk Kalbi		Edmondo De Amicis	Ö - E - A -K	41-19 :60	5-6
6	Küçük Prens		Antoine De Saint-Exupéry	A - K	37-23 :60	5-6
7	Dünyanın Yolculuk	Merkezine	Jules Verne	Ö	27-22 :50	5-6
8	Denizler Altında 20 Bin Fersah		Jules Verne	Ö	23-23 :46	5-6
9	Labirent		James Dashner	A - K	17-23 :40	7-8
0	Sherlock Holmes		Sir Arthur Conan Doyle	A - K	16-28 :44	6- 7-8
11	Sefiller		Victor Hugo	Ö - A - E	18-19:37	5-6-8
12	Pollyanna		Eleanor H. Porter	A - K - Ö	30- 4 :34	5-6
13	Beyaz Diş		Jack London	A - Ö	12-22 :33	5-6
14	Peter Pan		J. M. Barrie	A - K	10-19 :29	5-6-7
15	Aynı Yıldızın Altında		John Green	A - K	27- - : 27	7-8
16	80 Günde Devr İ Âlem		Jules Verne	Ö - K	10- 17 :27	5-7-8
17	Petey		Ben Mikaelson	Ö	12-14 :26	7
18	Momo		Michael Ende	Ö - Ç	17-11 :28	5-6-8
19	Martı	Jonathan	Richard Bach	Ö	14-11 :25	6-7-8
	Livingston					
20	Böğürtlen Kışı		Sarah Jio	A - Ö	20- 3 :23	6-7-8
21	Ay'a Yolculuk		Jules Verne	Ö - K	6 - 15 :21	5-6
22	Harry Potter		J. K. Rowling	A - K	8 - 15 :23	5-6
23	Pinokyo		Carlo Collodi	A - K	4 - 19 :21	5-6
24	Robinson Crouse		Daniel Defoe	A - K - Ö	3 - 18 :21	5-6-7-8
25	Don Kişot		Miguel De Cervantes	A - E	4 - 14 :18	5-6-7-8
26	Açlık Oyunları		Suzanne Collins	A - K	6 -14 :20	7-8
27	Oliwer Twist		Charles Dickens	A - K	7 -13 : 20	5-6
28	Robin Hood		Howard Pyle	A -E -K	1 - 16 :17	5
29	Canavar Peşinde		Adam Blade	A - K	3 - 14 :17	5-6-7-8
30	Uçurtma Avcısı		Khaled Hosseini	A	11 -3 : 14	5-8
31	Dedektif Kurukafa		Derek Landy	A - K	2 - 12 :14	6-8
32	Tom Sawyer		Mark Twain	K - E	3 - 10 :13	6-8
33	Percy Jackson		Rick Riordan	A - K	3 - 9 :12	6-8
34	Alacakaranlık		Stephenie Meyer	A - K	8 - 3 : 11	7-8
35	Heidi		Johanna Spyri	K	10 - 2 :12	5
36	Güliver'in Gezileri		Jonathan Swift	Ö - K	3 - 8 : 11	5
37	Mutlu Prens		Oscar Wilde	Ö	4 - 4 : 8	5-6
38	Define Adası		Robert Louis Stevenson	K	3 - 5 : 8	5
39	Yabancı		Meslissa Landers	A - K	6 - 2 : 8	7-8

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocuk edebiyatı ürünleri çocukların, içinde yaşadığı toplumun ortak değerlerine saygılı, bilimsel düşünce sistemlerine açık, öz güveni tam bir kimlikte yetiştirilmesi için kullanılacak en önemli araçlardandır. Okuma becerisi, bu edebi ürünler aracılığıyla çocukların bilgi dağarcığını geliştirirken onların benlik bilincine ulaşmasını ve üyesi olduğu toplumun kültürel değerlerini özümsemesini sağlar. Bu nedenle okuma eyleminin, çocuğun gelişimine uygun, eğitici özelliğe sahip ve dil bilincini geliştirici nitelikli eserlerle yapılması gerekmektedir. Bu çalışmada fiziksel ve bilişsel olarak tehlikelere ve etkilenmeye açık olan ortaokul öğrencilerinin kitap seçiminde arkadaş, öğretmen, aile ve çevre gibi faktörlerin etkili olduğu görülmüştür.

Araştırma verilerine göre hem yerli hem de yabancı eser seçiminde ortaokul öğrencileri üzerinde arkadaş faktörünün etkisinin yüksek olduğu; öğretmen ve aile etkisinin az olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin kitap seçiminde toplamda %59'luk bir oranla "arkadaş" ve "kendim" ifadelerinden sonra öğretmen faktörü ne yazık ki %22'lik bir paya ve aile faktörü %10'luk bir paya sahiptir. Ortaokul öğrencilerinin kitap seçiminde arkadaş etkisiyle bilinçsiz tercihler sergilediği, yaşlarına uygun olmayan ve kültürel değerlerimizle özdeşleşmeyen eserlere yöneldikleri ortaya çıkmıştır. Elektronik ortamlarda da etkisi giderek artan ve arkadaş önerisiyle okunan bu eserlerin ortaokul öğrencilerinin kişilik gelişimini olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

Okuma alışkanlığı doğru eserlerle yapılması ve yaşam boyunca canlı tutulması gereken bir davranıştır. Okuma alışkanlığıyla ilgili yapılan çeşitli çalışmalarda kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre kitap okuma alışkanlıklarının daha iyi olduğu görülmektedir. Yapılan bu çalışmada da kız öğrencilerin okunan kitaplar ile ilgili anketi cevaplamaya daha istekli olduğu ancak 7. ve 8. sınıflarda kültürel değerlerimize aykırı ve kişilik gelişimine uygun olmayan popüler kitapları yakından takip ettiği ortaya çıkmıştır. Bunun yanında erkek öğrencilerde şiddet; kız öğrencilerde cinsel içerikli yerli ve yabancı popüler eserlerin çok fazla tercih edildiği tespit edilmiştir. Öğrencilerin yaş düzeyine uygun olmayan bu tür kitapların, kültürel değer aktarım konusunda yetersiz olduğu açıkça görülmektedir. Arkadaş etkisi altında olan öğrencilerin, basılı eserlerin yanında sanal ortamda sunulan eserler arasından nitelikli olana ulaşması oldukça zordur. Bu nedenle okuma eyleminde kültürel değerleri özümseme, okuduğundan tat alma ve bunu alışkanlık haline getirme oldukça güçleşmiş durumdadır. Öğrencilerde okumaya karşı bilinçli bir yaklaşımın oluşması için aile, okul ve öğretmenlere görev düşmektedir.

Kültürel değerlerin varlığının korunmasında ve aktarılmasında Türkçe Öğretim programı büyük rol oynar. Geçmişten günümüze değin milli ve manevi değerler Türkçe Öğretim Programlarının Yaklaşım ve amaçlarında yer almaktadır. Değerler Eğitiminin amaçlarından biri öğrencilerin sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik geliştirmelerini

sağlamaktır. Bu nedenle öğrencilerin kişiliklerinin şekillendiği ortaokul döneminde etkilendikleri kitapların içerdiği değerler açısından incelenmesi ve öğrencilerin ne ile karşı karşıya kaldıklarının ortaya konulması önem taşımaktadır. Bu çalışmada yabancı yazarlı kitapların yerli kitaplarımızdan daha fazla tercih edildiği tespit edilmiştir. Bu da etkilenmeye en açık dönemde olan ortaokul öğrencilerinin yerli kültürümüzden çok yabancı kültürlerin etkisinde kaldığını göstermektedir. Millî eğitim sisteminin öncelikli hedefinin kültür aktarımını sağlamak olduğu göz önüne alınarak kültürün yeni nesillere aktarılması için öğrencilerin millî, manevi ve evrensel değerleri taşıyan nitelikli eserlere buluşturulması gerekmektedir. Bunun yanında Türkçe Öğretim Programında yer alan adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik gibi kök değerlerin ve yine bu programda açıkça ifade edilen kök değerlerle birlikte ele alınan dostluk, arkadaşlık, aile birliğine önem verme, adalet, vefa, eşitlik, özgürlük (bağımsızlık), sadakat, merhamet, güven, saygı, sevgi, hoşgörü, sabır, paylaşma, dayanışma, yardımlaşma, sözünde durma, çalışkanlık, dürüstlük, cömertlik, iyilikseverlik, alçakgönüllülük, misafirperverlik, vicdanlı olma, tarihsel mirasa duyarlılık, cesaret, fedakârlık, vatanseverlik, sorumluluk, paylaşma, iş birliği, temizlik, özgüven gibi değerlerin çocukların okudukları eserlerde bulunması gerekmektedir.

Bilginin hızlı bir şekilde güncellendiği ve bilgi akışının süreklilik arz ettiği çağımızda bireyler de bilgilerin değişme hızına ayak uydurarak kendilerini yenilemektedir. Bu hızlı değişim ortaokul öğrencileri üzerinde de etkili olmaktadır. Öğrenciler istese de istemese de bilgi, iletişim teknolojileriyle sürekli bir alışveriş halindedir ve ne yazık ki karşılaştığı bilgiler içerisinden doğru olanı da yanlış olanı da öğrencilerin kendisi seçmek durumundadır. Bu araştırma sonuçlarına göre okuma alışkanlığı konusunda özellikle 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin teknolojik ilerlemeden olumsuz etkilendikleri göze çarpmaktadır. Öğrencilerin arkadaş ortamından özenerek wattpad gibi internet sitelerinden okuduğu yerli ve yabancı kitaplar, ciddi tehlikeler içermektedir. Bu sanal ortamlarda okunan kitapların içeriği de bu kitapların okunması sırasında okuyucular tarafından paylaşılan iletiler de öğrencilerin kişilik gelişimlerini son derece olumsuz etkileyecek şekilde cinsel içeriklidir. Yine bu sınıflarda erkek öğrenciler tarafından okunan şiddet içerikli yabancı eserler de öğrencilerin hayal dünyasını zedeleyecek ve kişilik gelişimini olumsuz etkileyecek özelliktedir.

Aile ve öğretmenlerin okuma konusunda çocuklarla paylaştığı bilgi ve değerler okuma alışkanlığının çocuklara kazandırılmasında ve doğru eserlerle amacına ulaşmasında çok önemli bir yere sahiptir. Öğrencilerin kitap seçimlerinde aile ve öğretmen etkisinin arkadaş etkisinden daha fazla olması gerekmektedir. Çünkü öğrencilerin kitap okuması için onları okumaya teşvik etmesi ve onlara model olması gereken öğretmen, bireylerin zihinsel süreçlerinin hızla geliştiği dönemlerinde, onların okuma alışkanlığını elde etmelerini sağlayacak en etkili kişidir. Ancak bu araştırma öğretmen ve ailelerin, ortaokul öğrencilerinin kitap seçiminde çok etkili olmadığını, ortaokul öğrencilerinin en çok arkadaş faktöründen etkilendiğini ortaya koymaktadır.

Bu olumsuz arkadaş etkisinin azaltılması ve kültürel değerlerimizin gelecek kuşaklara aktararak okuma alışkanlığının amacına ulaşabilmesi için öğretmenlere ve ailelere büyük görev düşmektedir.

Çocuğun okumaya karşı tutumu ilk ve ortaokul yıllarında şekillendiği için okuma eğitimi veren öğretmenlerin, okuma alışkanlığına sahip olmaları gerekmektedir. Okulda öğretmenlerin denetiminde sınıf ve okul kitaplıkları oluşturulmalıdır. Bu kitaplıklar, öğrencilerin ilgilerini çekebilecek kültürel değerlerle işlenmiş yerli ve yabancı eserlerle zenginleştirilmelidir. Okuma alışkanlığının nitelikli eserlere yapılabilmesi için öğretmenlerin yanında aileye de büyük bir sorumluluk düşmektedir. Ailelerin klasik ve güncel eserleri yakından tanınması, çocuklarının okuduğu eserler konusunda bilinçlenmesi gerekmektedir. Çocukların zamanını iyi değerlendireceği, yaş düzeyine ve kültürel değerlerimizle uygun eserlere ulaşabileceği ortamlar oluşturulmalıdır. Doğru ve seviyeli paylaşımlarla çocuklar arasında olumlu bir arkadaş etkisinin oluşmasına zemin hazırlanmalıdır. Nitelikli eserlerle yapılan okuma alışkanlığının, çocuğun duyu ve düşünce dünyasının gelişimini, eleştirel ve yaratıcı düşünme becerisi kazandırdığı unutulmamalıdır. Bütün bunlar için ortaokul öğrencilerinin okuduğu eserlerin takibinin ve denetimin hem aile hem de eğitimciler tarafından özenle yapılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akkaya, N. & Özdemir, S.(2013).Ortaöğretim Öğrencilerinin Okumaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi (İzmir-Buca Örneği). *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (1), 75-96.
- Aksaçlıoğlu,A.G.(2005).Öğrencilerin Televizyon İzlemeleri Ve Bilgisayar Kullanmalarının Okuma Alışkanlıkları Üzerine Etkisi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Aksaçlıoğlu, A.G. & Yılmaz, B. (2007). Öğrencilerin Televizyon İzlemeleri Ve Bilgisayar Kullanmalarının Okuma Alışkanlıkları Üzerine Etkisi, *Türk Kütüphaneciliği*,21(1), 3-28
- Akyol, H. (2007). *Okuma. İlköğretimde Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Akyol, H. (2008). *Yeni Programa Uygun Türkçe Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Arslan, A. (2013). Okuma Becerileriyle İlgili Makalelerde Cinsiyet Değişkeni, *Uluslar Arası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* S.2/2 2013, S.251-265.
- Balcı, A. (2009). İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Kitap Okuma Alışkanlığına Yönelik Tutumları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11): 265-300.
- Balcı, A. (2009). İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlık Ve İlgileri Üzerine Bir Araştırma. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Başaran, M. & Ateş, S.(2009).İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Okumaya İlişkin Tutumlarının İncelenmesi, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*,29(1) 2009,S.73-92.
- Can, R., Türkyılmaz, M. & Karadeniz, A. (2010). Ergenlik Dönemi Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3): 1-21.
- Çeçen, M. A. & Deniz, E. (2015). Lise Öğrencilerinin Okumaya Yönelik Tutumları (Diyarbakır İli Örneği), *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.12,S.30,
- Çeçen, M.A & Kurnaz, H. (2015). Ortaokul Türkçe Dersi Öğrenci Çalışma Kitaplarındaki Tema Değerlendirme Soruları Üzerine Bir Araştırma. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya*.
- Gömlüksiz, N. (2004). Geleceğin Öğretmenlerinin Kitap Okumaya İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği). *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1).
- Gönen ve Diğerleri (2004). İlköğretim 5, 6 ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıklarının İncelenmesi. *Millî Eğitim*, 164, 7-35.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe Öğretimi Zihinsel Yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Gürcan, H. İ. (1999). Okuma Alışkanlığı İle Kitap Yayıncılığının Kültürel İletişim Ve Teknolojisine Bağlı Sorunları Karşısında Türkiye Koşulları Temelinde Bir Model Önerisi. *Anadolu Üniversitesi Yayınları*. Eskişehir
- Hurst, B., Franklin, K.& Scales, K.B. (2010). How Does A High School Reading Class Influence Students' Reading Levels, Habits, And Perceptions? *Journal Of Reading Education*, 35(3), 10-18.
- Karakaş, Ö. (2013). 8. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Tutumları Üzerine Bir Araştırma (MEB Tarafından Ortaokul Öğrencilerine Önerilen 100 Temel Eser Örneğinde).Yayımlanmamış *Yüksek Lisans Tezi*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kayalan, M. (2000). *Etkili ve Hızlı Okuma Sanatı*, İstanbul.
- Kurnaz, H. & Yıldız, N. (2015). Ortaokul Öğrencilerinin Okuma Motivasyonlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi, *TSA/Yıl :19 S:3,S.53-70*.
- Kurulgan, M. &Çekerol,S.(2008).Öğrencilerin Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,2008, C:8,S.2, S. 237-258.
- MEB (2018). Türkçe Dersi Öğretim Programı 2018, mufredat.meb.gov.tr/Program/Detay.aspx adresinden erişildi. (Erişim Tarihi: 12.06.2018)
- Mete, G. (2012). İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Üzerine Bir Araştırma (Malatya İli Örneği). *Dil Ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 1(1): 43-66.

- Odabaş, H. , Odabaş, Z. Y.& Polat, C. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı: Ankara Üniversitesi Örneği. *Bilgi Dünyası*, 9(2): 431-465.
- Özbay, M. (2005). *Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme Eğitimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özbay, M. (2006). Okuma Eğitiminde Çevre Faktörü. *EJER*, 24, 161-170.
- Özçelebi, O.S. & Cebecioğlu, N.S. (1990). *Okuma Alışkanlığı Ve Türkiye*. İstanbul:Milliyet.
- Sünbül, A. M., Yılmaz, E., Demirer, V., Ceran,D. Işık, A., Cintaş,D., Çalışkan M., & Alan,S. (2010). İlköğretim Öğrencileri Kitap Okuma Alışkanlıkları. *Konya İli Araştırma Raporu*. Konya.
- Ünalın, Ş. (2006) *Türkçe Öğretimi*, (3. Baskı), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yılmaz, B. (1989). Okuryazarlık ve Okuma Alışkanlığı Üzerine. *Türk Kütüphaneciliği III*, 1(6), 48-53.
- Yılmaz, B. (1993). *Okuma Alışkanlığında Halk Kütüphanelerinin Rolü*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Yılmaz, B. (2004). Öğrencilerin Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarında Ebeveynlerin Duyarlılığı, *Bilgi Dünyası* 5(2), 115-136.